

Zei, împărați, cerșetori

„Zeci de doctori și asistenți de la spitalul Loreto Mare din Napoli se afla sub arest la domiciliu după ce o investigație a evidențiat faptul că nu erau la muncă în timpul programului, scrie «The Guardian». Doctorii și asistenții se număra printre cei 94 de angajați ai spitalului din Napoli vizati în cadrul unei investigații oficiale a poliției. Un supraveghetor de la spitalul Loreto Mare a fost găsit muncind ca bucătar-sef într-un hotel, iar un doctor a fost văzut jucând tenis și mergând la cumpărături în timp ce, potrivit documentelor oficiale ale spitalului, era în tura. Doi angajați ai spitalului au fost prinși pontând 20 de colegi în fiecare zi pentru a părea că aceștia sunt la muncă. Poliția a anunțat vineri că 55 dintre suspecti au fost puși sub arest la domiciliu. În încercarea de a lupta împotriva corupției din sectorul public ineficient, guvernul italian a transpus în lege o măsură de a suspenda imediat persoanele care sunt prinse că evită să își facă datoria la locul de muncă, urmând ca o investigație să stabilească dacă ar trebui să fie concediate. Managerii care nu respectă noile legi risca să fie și ei, la rândul lor, concediați.“ („HotNews“, 25 februarie 2017)

Napoli e un oraș în care poți doar să tai frunză la câini, să tragi mâța de coadă, să dai sfoară la zmeu, să plimbi mielul, să arzi gazul de pomană, să stai cu picioarele pe pereți. La Napoli ai puține opțiuni: poți să fii zeu atras de *otium*, cerșetor cu un zâmbet de filosof relativist, împărat sătul de intrigile de la curte, artist în vilegiatură, fotbalist purtat pe brațe de mulțimile de

tifosi în delir. Stahanov n-are loc pentru frenezia-i buimacă pe străduțele pentru gnomi buclucași din cartierele spaniole, nici pe terasele somptuoaselor vile din Vomero (desenate parcă fie pentru orgiile monstruoase ale unor aristocrați plictisiți de ei înșiși, fie pentru bucuria senină a unor astronomi excentrici ce nu se mai satură să contemple cerul), nici printre turiștii care se plimbă cu o lentoare studiată de-a lungul mării de la Santa Lucia la Mergellina, incapabili să creadă că văd și Vezuviul, și insula Capri, și Castel dell'Ovo, ba și misteriosul promontoriu Posillipo. Dacă vrea să nu-și piardă mințile, Stahanov e obligat să-și părăsească în grabă hotelul, să-i lase cât mai repede în urmă pe cei care se bucură să nu facă nimic, să șteargă amintirile despre lenea ce domnește netulburată asupra orașului. El poate să-și găsească fericirea în giganticele furnicare ale Asiei ori în vreun frenetic megalopolis american, acolo unde oamenii muncesc până când pier de epuizare, obsedați de ideea că trebuie să facă mereu mai mult și mai mult, însă nu are voie să mai calce vreodată pe la Napoli, unde oamenii știu de la început că a munci e doar o eroare de tinerețe, o prejudecată de care cei înțelepți sunt capabili a se dezbara într-o clipă.

Stahanov n-ar avea mai mult succes nici la Veneția, energia lui ar fi brusc spulberată de întâlnirea cu ilustrele spectre ce nu se mai satură să plutească deasupra orașului, colecționate cu acribie de un daimon local ce pare să-și fi propus să nu rateze nicio celebritate văzută vreodată pe Canal Grande. Dacă la Napoli e uluit de bucuria cu care locuitorii orașului își trăiesc lenea, de formidabila vitalitate a celor obișnuiți să lânzezească plini de fericire, gândindu-se fie la plăceri rafinate ale simțurilor, fie la câte un tulburător apus de soare, Stahanov e izbit la Veneția de resemnarea adâncă a gondolierilor obligați să se maimuțărească pentru a atrage clienți, de melancolia supraveghetorilor din muzee, de tristețea

apăsătoare a vânzătorilor de suveniruri, de privirea pierdută a câte unui bătrân cu alură aristocratică plimbându-se la întâmplare pe străduțele menite altcândva să fie parte a unui criptic labirint, devenite acum doar obstacole supărătoare pentru tot mai numeroșii turiști rătăciți. Dacă ar avea răbdare să intre în muzee, ceea ce nu se va întâmpla probabil niciodată, el ar putea să vadă cum sângele curge din belșug în tablourile păstrate la Napoli, cum umbra energiei necurmăte a lui Caravaggio domină locul. Nici nu ar trebui să vadă prea multe pânze – i-ar fi de ajuns *Juditha decapitându-l pe Holofern*, copia unui tablou de Caravaggio realizată de Louis Finson, și *Martiriul Sfintei Ursula*, ultima pictură a lui Caravaggio. În schimb, la Veneția ar da peste ruine – ruinele din *Furtuna* lui Giorgione sau trupul ruinat de suferință al lui Isus din magnifica *Pietă* a lui Cosmè Tura. La Napoli ar putea percepe teribila voință de a trăi ce se poate preface într-o singură clipă în necruțătoare voință de a ucide, forța stihinică ce poate hrăni atât progeniturile artei, cât și progeniturile crimei. La Veneția ar trebui să aștepte inevitabila prăbușire, evacuarea ultimilor locuitori catatonici ai orașului și transformarea vechii cetăți a dogilor într-o necropolă de lux pentru miliardarii Europei, un loc în care oamenii nu se vor mai gândi să trăiască, ci vor veni doar să moară în liniște, jinduind la un loc de îngropăciune sau în Piața San Marco, sau pe insula San Michele.

Oameni și lei

Hans Blumenberg, *Lions*, Les Belles Lettres, Paris, 2014, p. 11:

„Hebbel relève dans son journal, en 1855, une curiosité tirée de l'encyclopédiste medieval Vincent de Beauvais, que pour sa part l'auteur de *Speculum Maius* affirme avoir empruntée à des chroniqueurs arabes et que la revue *Weimarisches Jahrbuch*, avait jugé digne d'être transmise à ses lecteurs, dans son volume I de l'année 1854: *La vue d'un homme donne la fièvre au lion. Mais dans ce cas il mange un singe et se retrouve guéri. Similia similibus.*”

Febra cu care se pricopsește bietul leu ce are neșansa de a vedea un om ar putea să aibă mai multe explicații. E posibil ca leul să întuiască puterea omului, viclenia lui endemică, strania-i încăpățănare de a născoci și meșteri capcane, iar asta i-ar ajunge pentru a dobândi convingerea că e imposibil să-i împună lupta dreaptă, că el va prefera mereu subterfugiul, ocolul, ajutorul armelor, nebizuindu-se niciodată până la capăt doar pe tăria propriului trup. Cuprins de teamă în fața unei asemenea arătări fără noimă, la jumătatea distanței dintre natură și artificiu, leul dă înapoi, nu se mai simte deloc confortabil, e apucat de o stranie senzație de rău organic, de parcă o subtilă otravă i-ar fi fost picurată în corp. Febra e simptomul neputinței de a încadra în mod corespunzător o asemenea ființă compozită, e dovada unui impas taxonomic. Neputând să înțeleagă, leul e biruit de spaimă, reacțiile-i naturale nu mai par suficiente, colții și ghearele se dovedesc desuete pentru a-i impune dominația. Iar un

leu care nu poate să domine trebuie să moară. E singura lecție pe care ne-o oferă istoria naturală.

A doua explicație ar fi aceea că leului îi e silă de oameni, vederea lor îl îmbolnăvește, prezența lor îi strecoară îndoiala în minte, punându-i sub semnul întrebării toate certitudinile dobândite în savană. Principiile lui estetice sunt radical contrazise de această ființă ce i se pare neterminată, ale cărei slăbiciuni și însușiri dizarmonice o transformă într-o prezență hidoasă, într-o urmă grotescă a capriciilor Creatorului. Aflat în prezența unui monstru, leul ar prefera să întoarcă privirea, ignorând în mod superior istoria eșecurilor naturii. Dar dacă îi e peste putință să evite oroarea, așa cum se întâmplă uneori, nu-i mai rămâne decât o singură armă – dezgustul. Febra e doar semnul neputinței lui de a se acomoda cu impurul și urâtul, o sănătoasă deprindere naturală ce-l ferește de complicații ulterioare, ajutându-l să se țină la distanță de autointitulatul *homo sapiens sapiens*.

Nu e deloc exclus însă ca leului să-i fie, de fapt, milă de oameni, să le simtă fragilitatea, nesiguranța, complexe și micimea. Sigur pe el, demn, superior, mândru se află în fața unor indivizi bolnavi de o veșnică șovăială, dominați de impulsuri contradictorii, de spaime imposibil de controlat sau de speranțe luxuriante. Fără convingeri ferme, fără idealuri neschimbătoare, fără virtuți de nezdruncinat, supuși mereu metamorfozei, evoluției, modei, întotdeauna cinici, anarhici, abulici, oamenii par în așteptarea unei catastrofe care să-i remodeleze radical, decupându-le astfel nu numai privirea asupra realității, ci și privirea pe care o întorc spre ei înșiși. Incapabili să se transforme singuri, incapabili să iasă din prizonieratul în care îi mențin săcăitoarele lor obsesii și fascinațiile lor morbide, ei caută mereu un ghid, un salvator, un profet, eșuând în mod exasperant, ratând mereu ținta, ținându-se mereu departe de calea ce i-ar putea duce spre izbândă.

Deși se feresc din toate puterile de un asemenea deznodământ, poate că singura lor ieșire din acest impas ar fi tocmai întâlnirea cu un leu, întâlnirea cu un leu care să consimtă să-i mănânce...

În prima situație, leul care mănâncă o maimuță o face, probabil, pentru a-și învinge teama, încercând să se consoleze cu falsa impresie că, reușind să învingă copia parodică a omului, va izbuti, în cele din urmă, să-l învingă și pe el, punând astfel capăt anarhiei pricinuite de apariția lui scandalosă în sânul creației și restaurând sacra ordine naturală, de a cărei reconstituire se simte direct responsabil.

În al doilea caz, leul pare să urmărească stărpirea oricăror asemănări cu respingătoarea ființă care e omul, străduindu-se să împiedice răspândirea dizarmonicului în natură. Incapabil să-și învingă dezgustul și să se îndrepte chiar împotriva omului, a cărui simplă privire îi provoacă o greață intensă, aducându-l în pragul bolii, leul se mulțumește să-i devoreze pastșa, înfruptându-se cu nedisimulată plăcere din nereușita-i caricatură.

În ultima situație, leul acționează preventiv, înfricoșat, cel mai probabil, de îngrozitorul deznodământ care o așteaptă pe maimuța ce s-ar apuca să-și imite ruda mai elevată, punându-și în minte să evolueze. Pornind de la dureroasa experiență a omului, el e convins că babuinul, lingurul cenușiu, cimpanzeul, macacul, gorila, toate aceste animale splendide în libera lor nepăsare ar începe să fie apăsate de teribile crize de conștiință, s-ar simți zdrobite de complexe, ar începe să investească în nesăbuite iluzii, și-ar ruina sănătatea mintală creând utopii ce le-ar consuma întreaga energie, fără să le aducă în schimb nici cea mai mărunță satisfacție. Pentru a le scuti de contemplarea dureroasă a unui eșec inevitabil, leul își face datoria de caritate, se năpustește să le mănânce...

Splendoarea artificului

Marcel Granet, *La civilisation chinoise*, Seuil, Paris, 1968, p. 287:

„Un chef ne peut ni jouer ni plaisanter: ce qu'il a fait est fait, ce qu'il a dit est dit. Il doit entendre uniquement de la musique régulière; il doit se tenir strictement droit; il ne peut s'asseoir que correctement sur une natte correctement disposée; il ne doit manger que des repas composés selon les règles; il ne peut marcher que d'un pas exactement mesuré.”

Impecabil dresor de oameni, aristocratul își dobândește abilitățile de stăpân în urma unui dresaj minuțios și sever la care este supus el însuși încă din primii ani de viață. Ființă antinaturală prin excelență, își hrănește superioritatea față de oamenii de rând grație splendorii interiorizării a artificului care ajunge să devină în cazul său adevărata-i natură. Exersând cu încăpățănare sub supravegherea diverșilor săi educatori rolul ce i-a fost atribuit din naștere, ajunge să devină un comediant desăvârșit, stăpânind cele mai rafinate nuanțe, dominându-și cu măiestrie emoțiile, modulându-și timbrul vocii în funcție de semnificația fiecărei acțiuni în parte, fără să ofere nici prea mult, dar nici prea puțin, mereu just, mereu fermecător, mereu perfect în limitele idealului a cărui întruchipare s-a obișnuit să devină. Admirat de supuși pentru rigoarea jocului său de scenă, pentru continuitatea imperturbabilă a comportamentului său mereu egal cu sine, pentru virtuozitatea cu care-și oferă întru venerare virtuțile, nu-și permite să dezamăgească nici măcar o singură clipă, nu poate să rateze nici măcar un singur pas, nu poate să rostească nici

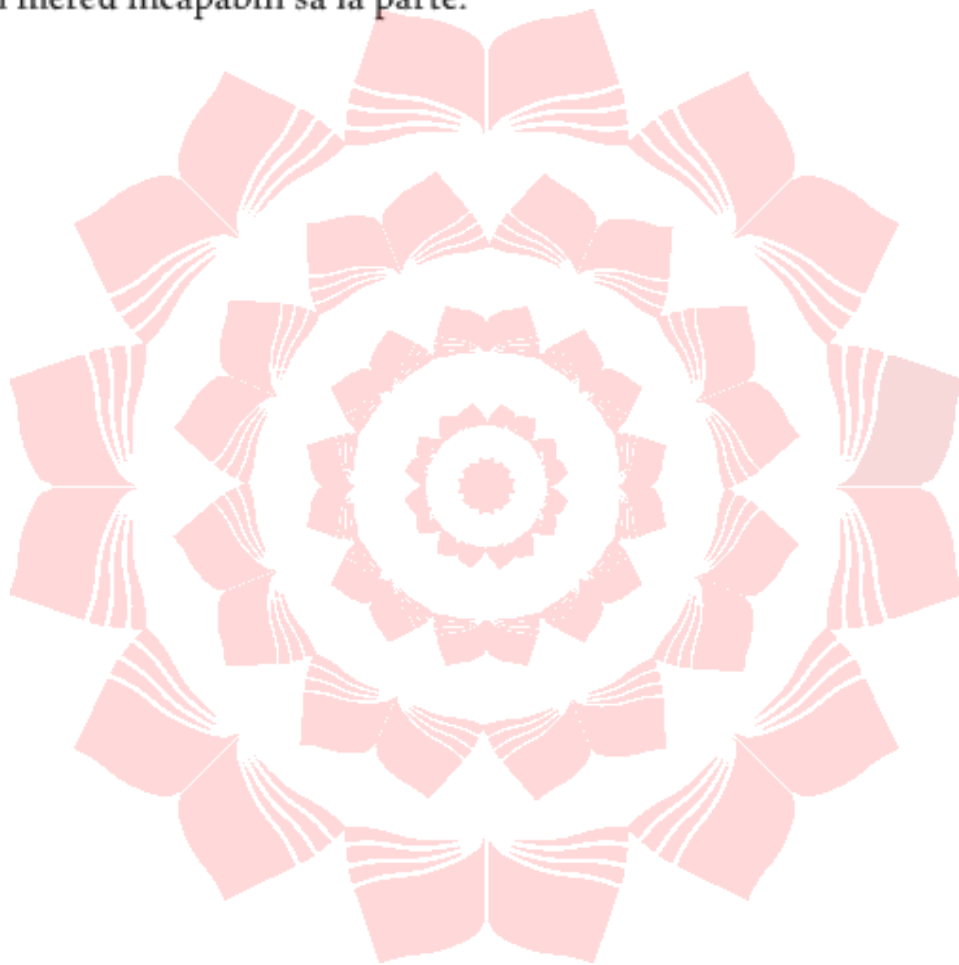
măcar o singură frază fără sensuri profunde. Superioritatea lui trebuie demonstrată în fiecare dintre secvențele vieții lui zilnice accesibile celor din jur. Ar putea să-și scoată masca solemnă doar când ar rămâne singur, însă, după atât exercițiu, o asemenea operațiune i se pare mult prea incomodă, preferă să continue să-și interpreteze personajul chiar și în intimitate, amuzându-se să se joace pe sine însuși pentru sine însuși, mulțumit de sine numai dacă se poate convinge să se aplaude la final.

Marionetă somptuoasă, pusă în mișcare mereu de voințe străine (ba sfaturile altora pe care trebuie să le asimileze, ba așteptările altora pe care trebuie să le îplinească), el își jertfește senin impulsurile și trăirile pentru a ilustra triumful unei teze la care țin toți maeștrii săi: natura e sălbatică, înspăimântătoare, barbară. Lăsată de capul ei, nu poate să ducă decât la haos, anarhie, catastrofă, antrenând în turbionul pe care-l pune în mișcare chipuri și umbre, cetăți și statui, spaime și vise. Viața în societate, viața reglată de rituri și legi, e o viață supusă controlului deplin al rațiunii și tocmai de aceea toate aspectele ei trebuie stabilite cu minuțiozitate, fără a lăsa nimic la întâmplare, fără a lăsa nimic în voia capriciului. Naturii trebuie să i se pună câpăstru, ea trebuie îndrumată, îndreptată, încadrată, sperându-se că ar putea să fie în cele din urmă transmutată, controlată, innobilată.

Aristocratul nu ezită să-și facă datoria, ținându-se cu îndărătnicie departe de lumea celor ce cred că pot să trăiască la întâmplare, fără a încerca nicio clipă să se țină în frâu. Pentru el, eticheta e o armură, o pavază invincibilă, un zid imposibil de străpuns în spatele căruia oamenii de excepție – asemenea lui – știu să se așeze cu toată distincția pe care au dobândit-o prin exercițiu, stabilind astfel inevitabila separație dintre ei și ceilalți oameni, dintre solemnitatea aparițiilor teatrale și rânelile nedumerite ale spectatorilor incapabili să joace vreun rol.

Kafka și crocodilul

Din perspectiva lui, nu există nicio îndoială că istoria poate fi făcută doar de aceia care au învățat cum se urcă pe scenă, fixându-și impecabil costumele de paradă și pregătindu-și tiradele, în vreme ce niște simpli privitori nu pot decât să-și aranjeze cu stângeneală veșmintele aflate în neorânduială și să tușească încurcați, holbându-se cu stupoare la întâmplările grandioase la care vor fi mereu incapabili să ia parte.

Nucile Macadamia

„Fiica patronului companiei aeriene Korean Air care a ordonat întoarcerea unui avion din cursa New York–Seul nemulțumita de felul în care a fost servit aperitivul, a fost arestată marți seara. Incidentul petrecut în 5 decembrie a provocat un mare scandal în țară. Cho Hyun-Ah, vicepreședinta executivă a Korean Air, este acuzată că l-a debarcat pe șeful de cabină al unui zbor New York–Seul în 5 decembrie și a obligat aparatul să se întoarcă la terminal pentru că șeful de cabină să fie înlocuit. Concret, ea a făcut scandal pentru că la bordul avionului i-au fost prost servite nuci Macadamia, în ambalaj din plastic și nu într-un bol, așa cum considera normal, scrie AFP. Imagini ale canalului de televiziune YTN au arătat-o pe doamna Cho înainte de a fi condusă marți seara spre locul de detenție. Femeia, în vârstă de 40 de ani, a spus «Imi pare rău!» când părăsea clădirea parchetului. Parchetul sud-coreean ceruse miercură trecută arestarea doamnei Cho, cerere aprobată de un tribunal din Seul marți seara, a anunțat și agenția Yonhap. Mostenitoarea Korean Air a fost acuzată de încălcarea prevederilor codului aviației civile în materie de securitate, constrângere și ingerință în exercitarea activității echipajului de cabină. Un oficial neidentificat de la KAL a fost și el arestat marți sub acuzația că a distrus probe din timpul incidentului. Cazul a declanșat un scandal în Coreea de Sud unde comportamentul arogant al celor mai bogați este de multe ori denunțat.” („HotNews“, 31 decembrie 2014)

Doamna Cho Hyun-Ah trebuie să fi primit o educație aleasă, marcată de influența puternică a confucianismului, care se exercită în mod inevitabil asupra tuturor membrilor claselor superioare ale țărilor din jurul Chinei. Obişnuită de la o vârstă fragedă să acorde atenție riturilor care reglează ritmurile de profunzime ale lumii și dau coerență vieții în societate, ea nu putea să treacă cu ușurință peste nerespectarea unei reguli de politețe. Vicepreșdintă a Korean Air, nu s-a simțit jignită personal de nerespectarea etichetei pe care a dovedit-o echipa de la bordul avionului, ci a fost umilită de lipsa de considerație a subordonaților săi pentru pasagerii companiei. Rușinea provocată de această necunoaștere a regulilor dovedită de către oamenii ei a făcut-o să acționeze impulsiv, străduindu-se să șteargă de îndată această eroare inacceptabilă. În alte vremuri, cel care ar fi greșit atât de grav în fața superiorului său ar fi fost dat pe mâna călăului. Doamna Cho Hyun-Ah, trăind, din păcate, într-o țară democratică, n-a avut la îndemână decât soluția debarcării unui șef de cabină incapabil...

Ca să-i înțelegem mai bine mânia, e suficient să aruncăm o privire înspre alte vremuri, în care eticheta domina întregul comportament social, atât în Orient, cât și în Occident.

Așa cum ne explică Marcel Granet, când împăratul aștepta un fiu, se trecea la ceea ce înțelepții numeau „educarea embrionului”, adică o supraveghere constantă și strictă a mamei, ce trebuia să se comporte asemenea lui T'ai Seu, legendara soție a regelui Wu, impecabilă în timpul sarcinii: n-a râs zgomotos, n-a lăsat să-i scape niciun fel de injurii, n-a stat nicio clipă de-a curmezișul patului, nu s-a sprijinit nici măcar o singură dată pe un singur picior etc. Cu trei luni înainte de momentul nașterii, „profesorul de muzică vine, înzestrat cu un diapazon, și se postează la stânga ușii; Marele Intendent se așează în dreapta, cu un polonic în mână. Când regina cere puțină muzică, dacă nu e o melodie convenabilă,

profesorul de muzică își încurcă corzile chitarei și se prefăce neștiutor; când cere de mâncare, Marele Intendent își înclină polonicul spunând că dacă nu e un fel de mâncare corespunzător, el nu îndrăznește să servească așa ceva prințului moștenitor“. Toate aceste măsuri sunt luate pentru ca la naștere toate suflurile și sucurile nutritive, puterile și substanțele micului prinț să fie de cea mai bună calitate.

Sebald descrie cu măiestrie un alt moment important. După moartea împăratului chinez Xianfeng, cortegiul funerar se îndreaptă spre capitala imperială. În dimineața de 1 noiembrie, când ajunge la porțile orașului, sunt așezate paravane albastre din mătase de Nankin pe ambele părți ale drumului care duce spre Orașul Interzis în așa fel încât oamenii de rând să nu poată vedea chipul lui Tongzi, copilul-împărat desemnat drept succesor de Xianfeng, purtat într-o litieră capitonată.

Avem și exemple din Occident. Taine ne descrie momentul culminant al ritualului de după trezirea Regelui-Soare, momentul îmbrăcării cămășii, după ce aceasta fusese prezentată de către membrii familiei regale: „Un valet al garderobei ia cămașa purtată; primul valet al garderobei și primul valet de cameră țin noua cămașă, unul de mâneca stângă, celălalt de mâneca dreaptă, iar în timpul acestei operațiuni alți doi valeți de cameră întind în fața regelui halatul său în chip de paravan.“ De asemenea, existau doi „porte-chaises du roi“, care, în fiecare dimineață, îmbrăcați în haine de velur, cu sabia regulamentară pe o parte, veneau să verifice și să golească „l'objet de leurs fonctions“, adică vasul în care regele își făcea nevoile. Cei doi primeau pentru misiunea lor câte 20 000 de livre pe an...

Ca să ne convingă, dacă mai era nevoie, de importanța ritualului la curtea Franței, Taine scrie că până și evadarea ratată a Regelui Ludovic al XVI-lea, sfârșită la Varenne, ar fi avut drept

principală cauză a eșecului întârzierile apărute din motive de etichetă: madame de Tourzel a cerut să fie luată și ea în trăsură în calitate de guvernantă a copiilor regelui, regina nu putea să se descurce fără o geantă de voiaj și a trebuit să i se fabrice una enormă, regele voia să-i dea bastonul de mareșal Domnului de Bouillé și nu găsea bastonul potrivit etc.

Regele Ludovic al XVI-lea pare să-și fi pierdut capul din motive de etichetă. Doamna Cho Hyun-Ah poate să se consoleze că va scăpa cu cel mult trei ani de închisoare...

